

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ, BEKLENTİLERİ ve ÖNERİLERİ

The Opinions, Expectations and Recommendations of Middle School Teachers About Values Education

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ*

Hasan Hüseyin KILINÇ**

*University of Firat, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Elazığ, TURKEY, nurigomleksiz@yahoo.com

**University of Nevşehir Hacı Bektaş Veli, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Nevşehir, TURKEY, hhhkilinc_23@hotmail.com

OZET

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada durum çalışması deseni dikkate alınmıştır. Çalışmanın evrenini, Elazığ il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabılır durum örnekleme seçilmiştir. Buna uygun olarak, Elazığ ilinde ortaokullarda görev yapmakta olan 20 öğretmen çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmada; öğretmenlerden değerler eğitiminin önemi, öğrencilerin çalışmalarına katılım düzeyleri, yaşanan sorunlar ve çalışmaların daha etkili uygulanabilmesine ilişkin istek ve önerilerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde N-VIVO 8 programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, değerler eğitiminin; çocukların sosyalleşmesi, milli ve evrensel değerlerin aktarılması, kişilik gelişimlerine katkı sağlaması, sorumluluk kazanmaları, toplumsal sorunlara duyarlılık ve var olan sorunlara çözüm önerileri getirmelerini sağladığı için önemli ve gerekli gördüklerini belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin büyük çoğunluğunun değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalara katılımı yetersiz görmüşlerdir. Yaşanılan sorun olarak öğrenci, aile çevre ve okul yönetiminin yapılan çalışmalara ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir. İstek ve öneri olarak uygulamaya dönük etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiği ve yapılan çalışmalara gerekli desteğin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda; değerler eğitiminde öğretmen, okul yönetimi ve öğrenciler arasında uyum ve yeterli işbirliğinin olması, programlar hazırlanırken değer öğretime yönelik örnek etkinliklere daha fazla yer verilmesi, yapılan çalışmalara toplumun bütün paydaşlarının katılımının sağlanması, okul içi uygulamaların dışında okul dışı uygulamalara da yeterince yer verilmesi ve etkinliklerin sayısının artırılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sozcukler: Değer, değerler eğitimi, ortaokul.

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the opinions of middle school teachers about values education. The research is a qualitative study with a case study design. The population of the study consists of teachers teaching in middle schools in the city center of Elazığ. For the selection of sample, case sampling was preferred. Accordingly, 20 teachers who teach in middle schools in the city centre of Elazığ were added into the work group. In the study, semi-structured interview form was prepared in order to receive the teachers' opinions and recommendations about the importance of values education, the issues experienced and the application of the works more effectively. In the analysis of data obtained the program N-VIVO 8 was used. The teachers participating in the study pointed out that values education is important and essential in that it helps children to socialize, it contributes national and universal values to be taught, it improves personality in a positive way, it makes students take responsibility, it creates an awareness for the social problems and it brings solution proposals for these troubles. However, most of the teachers suggested that the participation to the activities about values education are not adequate. They stated that the problem results from the indifference of students, family and school management for the activities. They figured out that the practical activities should be performed more than theoretical ones and the required support should be given for the works and activities. At the result of the study, recommendations were as follows: collaborations should be provided between teachers, students and school management, while preparing the curriculums, the sample activities about values education should be included more, the participation to the activities should be provided for any member of the society,

out of school activities should be conducted apart from in-school activities and the number of the activities should be increased.

Keywords: Value, values education, middle school.

1. GİRİŞ

Değerler yaşantılar sonucunda oluşan dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilebilir olgulardır. Değerlerin oluşmasında birçok faktör vardır. Bunlardan ilki kuşkusuz ailedir. Değerlerin kazandırılması ailede başlar ve formal bir yolla okullarda devam eder. Aile kadar okullar da bireylerin değer edinimlerinde etkin rol oynamaktadırlar. Okulların amaçları arasında toplumun istediği insan tipi yetiştirmek olduğundan; toplum tarafından kabul görmüş milli ve evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılması önem arz etmektedir. Toplum tarafından kabul görmüş değerler hem toplumun huzuru hem de kişinin mutluluğunu sağlamada önemlidir.

Değer kavramı, tüm toplumların üzerinde düşündüğü ve önemini hiçbir zaman yitirmemiş bir kavramdır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995, 83). Hasealt ve Taylor, (2000, 169)’a göre değer; insanların objeleri, diğer insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi- kötü, doğru- yanlış, istenen istenmeyen, sevilen- sevilmeyen vb yargıları oluşturan standartlardır. Taşpınar’a göre; değer bir toplumun varlığını sağlayan, büyük çoğunluklar tarafından benimsenmiş ortak davranış biçimlerini oluşturan; kaynağını eğitim, sosyal, ekonomik, dinsel, ahlaki, psikolojik sistemlerden alan bir davranış tarzıdır. (Taşpınar, 2009 : 25). Rokeach (1973) değerleri kalıcı bir inanç olarak tanımlamış ve sosyal tutumların, toplumsal davranışların belirleyicisi olduğunu belirtmiştir (Rokeach, 1973, 7). Schwartz (1994) da benzer olarak değerleri bireyin ya da toplumun yaşamına yol gösteren ilkelere, hizmet eden, davranış ve oluş biçimleri hakkındaki öğrenilmiş inançlar olarak tanımlamıştır (Gümüş, 2009, 11). Değerler, birey ve toplumun yaşamla ilgili amaçlarının belirlenmesinde ve bu amaçların davranışa dönüştürülmesinde etkili olmaktadır. Bu nedenle değerler davranışlara yön vererek bireylerde ortaklaşa benimsenirler. Dolayısıyla değerler, birey davranışlarında benzeşmeye ve kalıplaşmaya yardım ederek bireyle toplum arasında ortak bir bağ oluşturmada ve bu bağın devamlılığında etkilidir. (Özkan, 2010: 129). İnsanların yaşadığı siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler ile toplumun yapısı değerler eğitiminin geleceğini etkilemektedir (Yığıttir, 2009: 40). Anne-babalar, eğitimciler, dini kurumlar ve gençlik organizasyonları gençlerde sürekli olarak ahlak, değer ve karakter geliştirmeye yönelik çalışma içindedirler. Yüzyıllardır bu farklı eğitimcilerin önemli görevlerinden biri, temel değerleri ve ahlaki standartları gelecek nesillere aktarmak olmuştur (Kirschenbaum, 1995: 3).

Değer eğitimine başlama zamanı da çok önemlidir. Çocukların hayatla ilgili ilk tecrübelerini yaşadığı ailesi, değerlerin kazanılması açısından öncelikli bir öneme sahiptir. Yapılan çalışmalar, çocukların ilk altı yıl içerisinde kişiliğinin temel özelliklerinin oluştuğunu ortaya koymaktadır. Çocuk, aileden taklit yoluyla öğrendiklerini okuldaki eğitimle ve çevreden gördükleriyle geliştirir. Çocukluk yıllarının başında öğrenilen şeylerin izlerinin silinmesinin zorluğu göz önünde bulundurulursa, ilk çocukluk dönemi eğitiminin de önemi ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2010: 55). Yaman (2012: 19), değer eğitiminin erken yaşlarda öncelikli olarak ailede başlatılması gerektiğini ve daha sonra bu durumun, örgün eğitim sürecinde, duygu oluşturma ve etkinliklerle devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Değer eğitimi, ailede, okulda ve toplumda yapılacak etkinlik ve uygulamalarla bireylere kazandırılmalı, medyanın da bu konuda destek olması gerekmektedir.

Eğitim sisteminin temel hedeflerinden biri, toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve bireylere bu değerleri öğretmektir. Aynı zamanda, zamanla değişen değerlerin yerine uygun değerler koymaktır (Hökelekli, 2011: 288). Örgün eğitimde son yıllarda uygulamaya konulan değerler eğitimi; bireylerde kişilik ve karakterin gelişmesine katkı sağlamasının yanı sıra ortak duygu ve bilincin oluşması; bununla birlikte düşünen, sorgulayan ve iletişim kuran nesillerin yetişmesi açısından oldukça önemli bulunmaktadır (Çakıroğlu, 2013:67). Türk Milli Eğitiminin amaçlarında öncelikle ahlaki, manevi değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli, sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip bireyler yetiştirme ön plana çıkarılmıştır. (Ekşi; 2003 : 79-80). Ancak değerler eğitiminin uygulamada ne kadar yapıldığı ve başarılı olduğu tartışma konusudur.

Yapılan bu araştırmanın, değerler eğitimi program ve uygulamalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda elde edilecek araştırma sonuçlarının değerler eğitiminde; eğitici, eğitilen, eğitim kurumları ve eğitim programlarının düzenlenmesi ile geliştirilmesine katkı sağlamasıyla birlikte, kazandırılmak istenilen değerlerin kalıcılığının sağlanmasına yardımcı olması öngörülmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı; ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi projesine ilişkin görüşlerini almaktır. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

Öğretmenlerin;

- Değerler eğitiminin önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin yapılan çalışmalara katılım düzeylerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Yapılan çalışmalarda yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Yapılan çalışmaların daha etkili uygulanabilmesine ilişkin istek ve önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışma nitel araştırma olup araştırmada durum çalışması deseni dikkate alınmıştır. Durum çalışması, bir durumun derinlemesine araştırıldığı nitel çalışma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini, Elazığ il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmacıya, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Buna uygun olarak, Elazığ ilinde ortaokullarda görev yapmakta olan 20 öğretmen çalışma grubuna dahil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada; öğretmenlerden değerler eğitimi projesinin önem ve gerekliliği, yapılan etkinlikler, yaşanan sorunlar, öğrencilerin yapılan çalışmalara katılım düzeyleri, projenin kazandırdıkları ve çalışmaların daha etkili uygulanabilmesine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bireylerin görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarmayı amaçlayan görüşme, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarından biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.127).

Görüşmeler yapılaş biçimine göre yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere üç grupta toplanmaktadır (Merriam, 1998, s.73; Ekiz, 2009, s.62; Karasar, 2004, s.167-168; Lichtman, 2006, s.118).

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

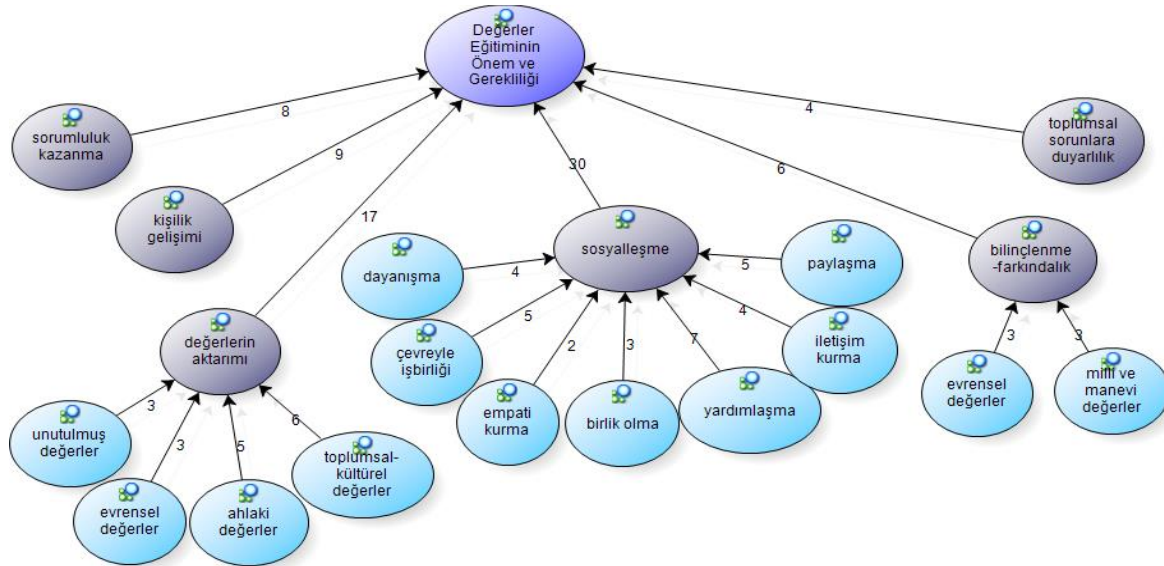
Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış altı sorudan oluşan bir görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular, araştırmanın amaçlarına ilişkin bilgileri toplamaya yönelik hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış ve hepsi açık uçlu olan görüşme soruları araştırmacı tarafından 20 öğretmen ile birebir yapılan görüşme sırasında yöneltilmiştir. Görüşmeler öğretmenler odası, boş derslik gibi okulda uygun olan mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler 14 ile 29 dakika arası sürmüştür. Görüşme esnasında verilen cevaplar not alınmış ve ayrıca ses kaydı olarak da kaydedilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı daha önceden hazırlanmış olan soruları sırasıyla katılımcılara yöneltilmiş ve katılımcıların soruların çağrıştırdığı bilgileri vermeleri için gerekli sessizliğin sağlanması ve konuşmalarını teşvik için ilgili dinleme tepkileri kullanılmaya özen gösterilmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlemesi için N-VIVO 8 programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, yöneltilen sorulara bağlı olarak cevaplar analiz edilmiş ve aşağıda modellerle gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

1. Öğretmenlerin Değerler Eğitiminin Önem ve Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Araştırmada öğretmenlere değerler eğitiminin önem ve gerekliliği hakkında düşüncelerini belirlemek amacıyla “Değerler eğitiminin önem ve gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilişkin oluşturulan temaya ait alt temalar ve frekans değerlerini gösteren model aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1. Değerler Eğitiminin Önem ve Gerekliliğine İlişkin Model

Şekil 1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin, değerler eğitiminin önem ve gerekliliğine ilişkin verdikleri cevaplar çeşitlilik göstermektedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri

cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin 30'u "sosyalleşme", 17'si "değerlerin aktarımı", 9'u "kişilik gelişimi", 8'i "sorumluluk kazanma", 6'sı "bilinçlenme-farkındalık", 4'ü "toplumsal sorunlara duyarlılık", konularında öğrencilere katkı sağladığı için değerler eğitiminin önemli ve gerekli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö-9 E, "Önemli ve gerekli görüyorum. Özellikle öğrencilere kültürel değerlerin aktarılması, değerlerimiz konusunda farkındalık oluşturulması ve sorumluluk duygusu kazandırılması açısından önemlidir" diyerek değerler eğitiminin öğrencilerin sorumluluk duygusu kazanmalarına ve değerlerin farkında olmalarına imkan verdiğini belirtmiştir.

Ö-16-K, "Değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmaların öğrencilerin sosyalleşmesi ve kendilerini gerçekleştirmelerine imkan vererek onların kişilik gelişimlerine katkıda bulunduğu için bu çalışmaların önemli görüyorum" şeklinde değerler eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi ve kişilik gelişimine katkısı üzerine dikkat çekmiştir.

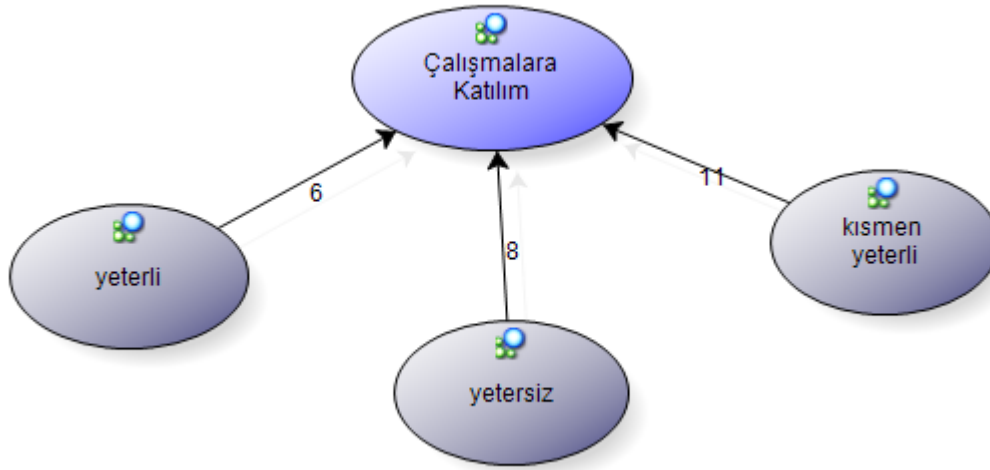
Ö-20-K, "Öğrencilerin, milli ve evrensel değerleri kazanmaları ve bilinçlenmeleri açısından önemlidir. Dolayısıyla bu tür çalışmalara gerekli önemin verilmesi gerektiğini düşünüyorum." diyerek değerler eğitiminin milli ve evrensel değerlerin kazandırılması açısından önemli olduğunu ve bu çalışmalara gerekli önemin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Ö-3-K, "Değerler eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi, toplumsal sorunlara duyarlı olmaları, var olan sorunlara çözüm önerileri getirmeleri ve milli ve evrensel değerleri kazanmaları gibi konularda olumlu yönde katkı sunuyor. Bu açıdan değerler eğitiminin önemli olduğunu düşünüyorum" şeklinde değerler eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi toplumsal sorunlara duyarlılık ve milli ve evrensel değerleri kazandırması bakımından önemli ve gerekli gördüğünü belirtmiştir.

Bu bulgulara göre; değerler eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi, milli ve evrensel değerlerin aktarılması, kişilik gelişimlerine katkı sunması, sorumluluk kazanmaları, toplumsal sorunlara duyarlılık ve var olan sorunlara çözüm önerileri getirmeleri bakımından katkı sağladığı için önemli ve gerekli olduğu ve değerler eğitimi kapsamında yapılan okul içi ve okul dışı çalışmalara gerekli önemin verilmesi gerektiği söylenebilir.

2. Öğretmenlerin yapılan çalışmalara öğrenci katılımının yeterliliğine ilişkin görüşleri

Öğretmenlere öğrencilerin yapılan çalışmalara ilişkin katılımlarının istenilen düzeyde olup olmadığını belirlemek amacıyla, "Öğrencilerin yapılan çalışmalara ilişkin katılımlarını yeterli buluyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilişkin oluşturulan temaya ait alt temalar ve frekans değerlerini gösteren model aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2. Yapılan çalışmalara öğrencilerin katılma düzeylerine ilişkin model

Şekil 2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin, değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalara öğrencilerin katılımlarının yeterliğine ilişkin görüşleri farklılık göstermektedir. Öğretmenlerden 11’i yapılan çalışmalara katılımı kısmen yeterli bulurken; 8 öğretmen yetersiz, 6 öğretmen ise yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö-1 K “Kısmen yeterli görüyorum. Öğrencilerin bir kısmı yapılan çalışmalara çok da istekli katılmıyorlar” diyerek yapılan çalışmalara katılımı kısmen yeterli gördüğünü ve öğrencilerin ilgisiz olduğunu ifade etmiştir.

Ö-10 K “Öğrencilerin katılımlarını yetersiz görüyorum. Ayrıca yapılan etkinliklere rağmen öğrencilerin davranışlarında çok da bir değişiklik görmüyorum” diyerek katılımı yetersiz gördüğünü belirtmiştir.

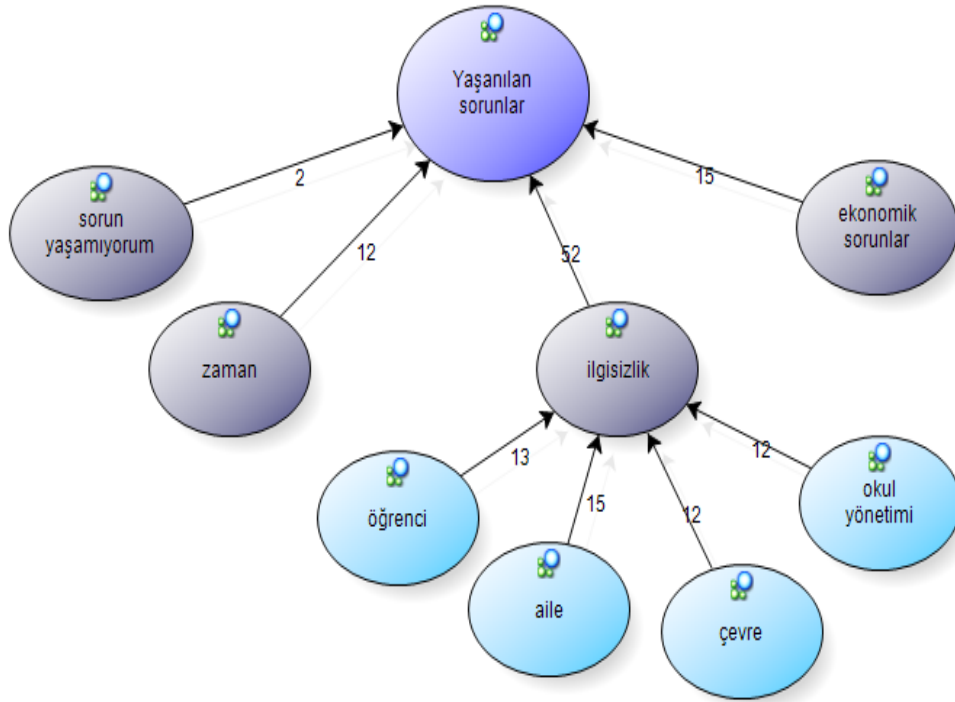
Ö-11 E “Bulmuyorum. Öğrencilerimiz yeterince ilgi göstermiyor. Öğrenciler görev almaya çok da istekli değiller” diyerek öğrencilerin ilgisiz olduğunu belirtmiştir.

Ö-5 E “Yeterli buluyorum. Elimizden geldiğince öğrencilere iyi şeyler doğru şeyler yapmaya çalışıyoruz” şeklinde katılımı yeterli gördüğünü belirtmiştir.

Bu bulgular ışığında, değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalara öğrencilerin yeterli düzeyde katılmadıkları ifade edilebilir.

3. Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Araştırmada öğretmenlere değerler eğitiminde yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla “Yapılan çalışmalarda ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilişkin oluşturulan temaya ait alt temalar ve frekans değerlerini gösteren model aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3. Yaşanılan sorunlara ilişkin model

Şekil 3’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin, yaşadıkları sorunlara ilişkin verdikleri cevaplar farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin 15’i aileden, 13’ü öğrenciden, 12’si okul yönetiminden ve 12’si çevreden kaynaklanan “ilgisizlik”, 15’i "ekonomik sorunlar", 12’si "zaman", sorunu yaşadığını ifade etmiştir. 2 öğretmen ise sorun yaşamadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

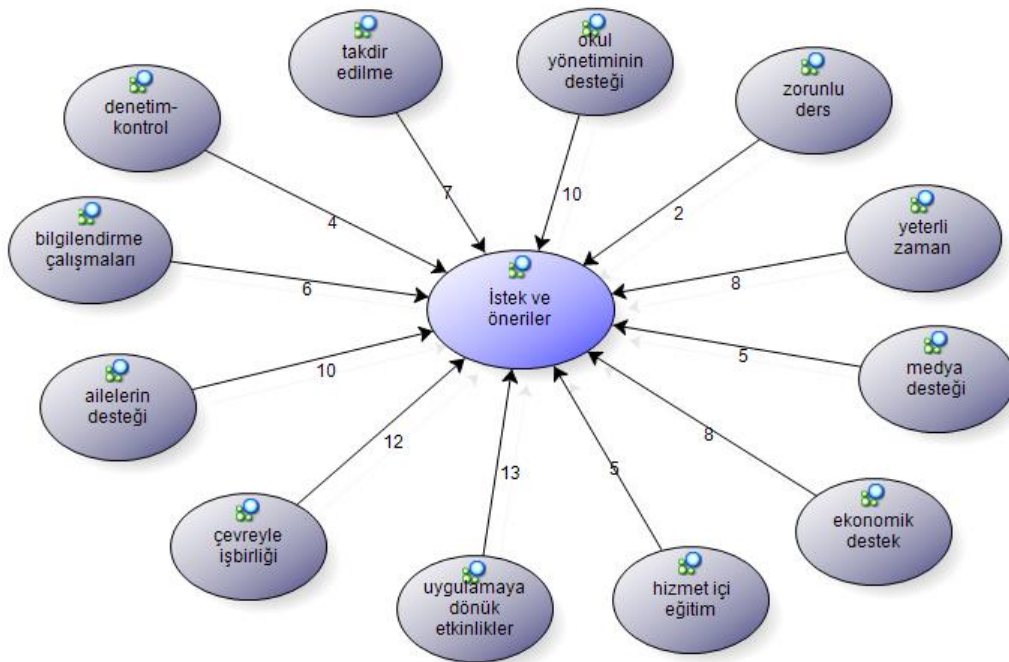
Ö-16-K, “Yapılan çalışmalarda elbette sorunlar yaşıyoruz. Özellikle okul yönetiminden çok fazla destek alamıyoruz. Ayrıca öğrencilerden yapılan çalışmalara çok istekli bir şekilde katılmayanlar var. Bu da tabii ki ister istemez yaptığımız çalışmalarını etkiliyor.” şeklinde okul yönetimi ve öğrencilerin ilgisizliği konusunda sorun yaşadığını belirtmiştir.

Ö-10 K “Az öncede belirttiğim gibi öğrenci ilgisizliği katılımı da etkiliyor. Ayrıca öğrenci velileri de yapılan çalışmalar çok fazla destek vermiyorlar.” şeklinde öğrenci ve ailelerin ilgisizliğini vurgulamıştır.

Ö-3-K, “Bazen yapılacak çalışmalara mali destek gerekiyor. Ancak okul yönetimi bu konuda destek vermiyor. Okulumuzun bulunduğu çevre öğrencilerin bazı değerleri kazanmalarına engel oluyor diyebilirim. Çünkü biz okulda iyi, güzel olan şeyleri vermeye çalışıyoruz ve etkinliklerimizi de buna göre planlıyoruz. Ancak öğrenci çevresinde bu olumlu davranışları pekiştiremeyince sorunlu öğrencilerle uğraşmak zorunda kalıyoruz.” diyerek ekonomik sorun, okul yönetimi ve çevreden kaynaklanan sorunları belirtmiştir.

4. Öğretmenlerin İstek ve Önerilerine İlişkin Görüşleri

Araştırmada öğretmenlere değerler eğitimine ilişkin istek ve önerilerini almak amacıyla “Yapılan çalışmaların daha etkili uygulanabilmesine ilişkin istek ve önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilişkin oluşturulan temaya ait alt temalar ve frekans değerlerini gösteren model aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5. İstek ve önerilere ilişkin model

Şekil 4’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin, istek ve önerilerine ilişkin verdikleri cevaplar çeşitlilik göstermektedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin 13’ü “uygulamaya dönük etkinlikler”, 12’si “çevreyle işbirliği”, 10’u “aile desteği”, 10’u “okul yönetiminin desteği”, 8’i “ekonomik destek”, 8’i “yeterli zaman”, 7’si “takdir edilme”, 6’sı “bilgilendirme çalışması”, 5’i “medya desteği”, 5’i “hizmet içi eğitim”, 4’ü “denetim-kontrol”, 2’si de “zorunlu ders” şeklinde istek ve önerilerde bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö-2-E, “Değerler eğitimi kapsamında öğrencilere uygulamaya dönük etkinlikler yaparsak daha etkili olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin buna göre hazırlanması daha doğru olur. Ayrıca okul yönetimi veya ilgili görevlendirilecek arkadaşların değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalarını denetlemeleri gerekmekte. Çünkü yapılan çalışmalar bazen kağıt üstünde kalabiliyor.” şeklinde değerler eğitiminde uygulamaya dönük etkinliklere daha fazla önem verilmesi ve yapılan çalışmaların denetlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Ö-7-E, “Yapılan çalışmalar toplumun her kesiminden destek olunması gerekiyor. Özellikle aile ve medyanın bu konuda yeterli desteği vermesi gerekir diye düşünüyorum.” diyerek aile ve medyanın yapılan çalışmalara destek vermesi gerektiğini belirtmiştir.

Ö-11 E, “Okulumuzda öğrencilere değer kazanımı konusunda okul içi ve okul dışı çalışmalar yaptırıyoruz. Ancak yapılan bu çalışmaların takdir görmemesi ve desteklenmemesi açıkçası bizim çalışma şevkimizi kırıyor. Özellikle okul yönetiminin bu konuda hassas olması gerekir diye düşünüyorum. Ayrıca zaman yetersizliği yapmak istediğimiz bazı çalışmalara ya engel oluyor ya da çalışmayı istediğimiz şekilde yürütmeye imkan vermiyor.” şeklinde yapılan çalışmaların desteklenmesi ve yeterli zaman verilerek çalışmaların daha etkili olacağını ifade etmiştir.

Bu bulgulara göre; değerler eğitimi kapsamında yapılacak çalışmalara gerekli desteğin sağlanması ve uygulamaya dönük etkinliklere yer verilmesinin yapılacak çalışmaların etkililiğini arttıracığı söylenebilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitime ilişkin görüşleri, beklentileri ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde elde edilen sonuçlar, bu alanda yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak var olan durum değerlendirilmiştir.

Araştırmada ilk olarak öğretmenlerin, değerler eğitiminin önem ve gerekliliği hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda, değerler eğitiminin öğrencilerin sosyalleşmesi, milli ve evrensel değerlerin aktarılması, kişilik gelişimlerine katkı sunması, sorumluluk kazanmaları, toplumsal sorunlara duyarlılık ve var olan sorunlara duyarlılık ve çözüm önerileri getirmeleri bakımından katkı sağladığı için önemli ve gerekli olduğu öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Ancak öğretmenlerin, değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalara öğrencilerin katılımlarını yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Tokdemir (2007)’in yaptığı araştırmada da değerlerin, eğitim ve öğretimin önemli bir parçası olduğu öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Wood ve Roach, (1999) yaptığı çalışmada değer eğitime niçin ihtiyaç duyulduğu sorusu sorulmuş ve değer eğitiminin okulların ve öğretmenlerin esas görevi olduğu, okul programlarında değerlerin yer alması gerektiği, değer öğretimiyle insanların öğrenmesinin daha kolay olacağı, değer öğretimiyle daha iyi vatandaşlar yetiştirilebileceği, değerlerin ailede yeterince öğretilmediği dolayısıyla okullarda değer öğretiminin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Baydar, 2009:37). Bu bağlamda değerler eğitimi çalışmalarının önemli ve gerekli olduğu ve bu kapsamda okul içi ve okul dışında yapılacak bu çalışmalara gerekli önemin verilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, okul yönetimi, öğretmen ve ailelerin uygulamaların içinde yer alması sağlanarak yapılan çalışmaların etkililiği artırılabilir.

Araştırmada irdelenen bir diğer konu ise, öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamında yaşadıkları sorunlar olmuştur. Bu konuya ilişkin olarak öğretmenlerin zamandan ve ekonomik nedenlerden kaynaklanan ve özellikle; öğrenci, veli, okul yönetimi ve çevrenin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yalar (2010)’ın yaptığı araştırmada öğretmenler, okulda verilen değerlerin ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmediği görüşündedir. Fidan (2009)’ın yaptığı araştırma sonuçlarında öğretmen adaylarının değerler ve değer eğitimi konusunda eğitim almadıkları ve gerekli bilgilere sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının çoğunluğu bireylerin değere verdikleri anlamların farklı olduğunu ve sorunlar yaşandığını, medyanın değer öğretiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığını belirtmişlerdir. Akbaş (2004)’ın yaptığı çalışmada da öğretmenlerin, değer öğretiminde çoğunlukla öğretmenin merkezde olduğu ve sözel iletişime dayalı etkinlikler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenler, okulda verilen değerlerin aile ve çevrede yeterince pekiştirilmediğini, okul ve aile arasında işbirliği olmadığını ve okul ile

ailede verilen değerlerin çatışabildiğini belirtmişlerdir. Kaymakcan ve Meydan (2011)'ın yaptıkları araştırmada da öğretmenlerin büyük çoğunluğu; öğrencilere olumlu değer kazandırmada çevrenin olumsuz etkilediğini ve öğrencilerin olumlu değerlere sahip yetişebilmeleri için okul personeli arasında işbirliğinin sağlanamadığı görüşüne katılmışlardır.

Son olarak öğretmenlerden yapılan çalışmaların daha etkili uygulanabilmesine ilişkin istek ve önerileri alınmıştır. Bu konuya ilişkin olarak öğretmenler; uygulamaya dönük etkinliklerin daha fazla yapılması, çevreyle işbirliğine gidilmesi, aile, okul yönetimi ve medyanın destek vermesi, ekonomik desteğin sağlanması, yeterli zaman verilmesi, yapılan çalışmaların takdir edilmesi, bilgilendirme çalışmalarının yapılması, hizmet içi eğitim ve yapılan çalışmaların denetim ve kontrollerinin yapılması gibi istek ve önerilerde bulunmuşlardır. Alan yazın incelendiğinde Uçar (2009)'ın yaptığı araştırmada öğretmenler programlarda değerlerle ilgili kazanımların yeterli olmadığını ve kazanım sayısının artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Çakıroğlu (2013, 166) yaptığı araştırmada değerler eğitimi uygulamalarının yaşamsal izler taşıyacak ve öğrenci tarafından değerli bulunacak şekilde planlanması, gerçekleştirilmesi, günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümünde kullanılabilmesi ve uygulanabilmesi halinde, ayrıca öğrenciyi tatmin eden sonuçlar elde edilmesinin davranışın içselleştirilmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Yaman (2011) da değerler eğitimi etkinlikleri için boş zamanlar değil, değerli zamanlar ayrılarak, okullarımızda yaygın olarak uygulanan öğretme etkinlikleri yanında, eğitimde değerlerin öne çıkarılması ve uygulamalı etkinliklerin artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Yalar (2010)'ın yaptığı araştırmada öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimde değer eğitimi dersi almalarının değerleri öğrencilere kazandırmada yararlı olacağını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Değerler eğitimi kapsamında yapılan etkinliklerin amaçlarına ulaşabilmesi için; öğretmen, okul yönetimi ve öğrenciler arasında uyum ve yeterli işbirliğinin olması gerekmektedir.
- Programlar hazırlanırken değer öğretimine yönelik örnek etkinlikler daha fazla yer almalıdır. Ayrıca mevcut programlar üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak uygulamaya dönük etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.
- Okullarda yapılan çalışmalara toplumun bütün paydaşlarının katılımı sağlanmalı ve yapılan çalışmaların düzenli olarak denetimi ve değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Okul içi uygulamaların dışında okul dışı uygulamalara da yeterince yer verilmeli ve etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.
- Değer eğitimi kapsamında öğretmenlere ve ailelere eğitimler verilerek hizmet içi eğitimler verilerek öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri giderilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çakıroğlu, A., E. (2013). *Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.

- Çakıroğlu, A., E. (2013). Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi. Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Fidan, N., K. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2,(20), 1-18.
- Gümüş, Ö. (2009). *Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hasealt, M. ve Taylor J., M. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*. vol.30 No.2.
- Hökelekli, H. (2011). Değerler Psikolojisi ve Eğitimi (1. baskı). İstanbul, Timaş Yayınları.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 27-51.
- Kirschenbaum, H. (1995). 100 Ways To Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings. Massachusetts, Allyn & Bacon Company.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1).
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*, The Free Press, New York.
- Taşpınar, M. (2009). Eğitimde Örtük Program ve Değerler Eğitimi. *1. İyilik Sempozyumu*, Elazığ: Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları (25-30)
- Tokdemir, M., A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yaman, E. (2012). Değerler Eğitimi (2. baskı). Ankara, Akçağ Yayınları.
- Yaman, E.(2011) Hükümetin Acil Eylem Planı: Değerler Eğitimi, <http://www.varanhaber.com/yazar.asp?yaziID=8119>, adresinden 20.03.2015 tarihinde edinilmiştir.
- Yılmaz, Hüseyin (2010). Çocuğun Ailede Kazanacağı Önemli Bir Değer: Kanaatkarlık. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 55-58.
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara